

DİNLEME TÜRLERİ ÖLÇEĞİNİN TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLANMASI, DİL GEÇERLİĞİ VE FAKTÖR YAPISININ BELİRLENMESİ

Mehmet Fatih KAYA*

ADAPTATION OF THE LISTENING STYLES SCALE FOR TURKISH CULTURE, LANGUAGE VALIDITY AND DETERMINATION OF FACTOR STRUCTURE

Öz

Çalışmanın temel amacı, Bodie, Worthington ve Gearhart (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin dinleme türlerini belirleyebilmek amacıyla geliştirilen ve 24 maddeden oluşan “Dinleme Türleri Ölçeği”ni Türk kültürüne uyarlamak, dil geçerliğini tespit etmek ve faktör yapısını belirlemektir. Çalışma 233 gönüllü üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Ölçeğin madde-toplam korelasyon katsayıları .18 ile .58 arasında olmak üzere bütün maddeler için ve madde-kalan korelasyon katsayıları .08 ile .53 arasında değişirken, Madde 6 ($p = .178 > .05$) hariç diğer bütün maddeler için anlamlıdır. Maddelerin ayırt edicilik güçleri %27 alt ve üst grup ortalamaları arasında tüm test maddeleri için $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri [GFI=0.74, AGFI=0.68, PGFI=0.60, RMSEA=0.11, CFI=0.63], önerilen modelin ölçek için uygun olmadığını göstermiştir. Bu yüzden açılımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Sonucunda ölçek 18 maddeye düşmüş ve ölçek; “İlişkisel Dinleme”, “Etkileşimsel Dinleme”, “Eleştirel Dinleme” ve “Çözümleyici Dinleme” isimlerini taşıyan dört (4) alt ölçekten oluşmuştur. Ölçeğin dört faktördeki özdeğeri 10.122 ve açıklanan varyans yüzdesi 53.276’dır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri .51-.81 arasındadır. İç tutarlılık - Cronbach Alpha- katsayısı ölçeğin geneli için .83, alt faktörleri için de .64 ile .83 arasında değişmektedir. Elde edilen bulgular, ölçeğin iç tutarlılığının yeterli olduğunu ve üniversite düzeyindeki bireylerin dinleme türlerinin belirlenmesinde yeterli geçerlik özelliklerine sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, Dinleme Becerisi, Dinleme Türleri Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlik

Abstract

The main purpose of this study is to adapt the Listening Styles Profile - Revised (LSP-R) scale developed by Bodie, Worthington and Gearhart (2013) to the Turkish culture, to ensure language validity and to determine the factor structure

* Arş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği ABD, e-posta: mfatihkaya11@gmail.com

of the adapted scale. The study has been conducted with 233 voluntary undergraduates. For every item of the scale, item-total correlation coefficients are varied between .20 and .74 and item-remainder correlation coefficients are varied between .08 and .61, being significant for all items except for item 6. T-test results between the upper and the lower 27% of the items were found to be significant between groups ($p < .01$). According to the confirmatory factor analysis results, model's consistency indexes [GFI=0.74, AGFI=0.68, PGFI=0.60, RMSEA=0.11, CFI=0.63] show that the proposed model is not appropriate for the scale. Accordingly, exploratory factor analyses were performed. Consequently, number of the items was decreased to 18 and the scale was appeared to consist of these sub factors named; "Relational Listening", "Transactional Listening", "Critical Listening" and "Analytical Listening". Total latent value of the scale is 10.122 and the percentage of the variance explained is 53.276 percent with these 4 factors. Factor load values of the items vary between .51 and .81. While the internal consistency coefficient alpha of the scale is .83, it varies between .64 and .83 for the sub scales. These findings suggest that the internal consistency of the scale is adequate and has adequate validity features for determining the listening styles of undergraduate level students.

Keywords: Listening, Listening Skill, Listening Styles Scale, Validity, Reliability

1. Giriş

Toplumsal ilerlemenin temelinde o toplumu oluşturan bireyler arasındaki iletişimin büyük önemi vardır. Bu iletişimi sağlayacak olan da - alanyazında temel dil becerileri olarak yer alan- dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileridir. İnsan hayatı süresince bu becerilerden bazıları gelişirken bazıları gelişmemekte, bazılarında önem verilirken bazılarında verilmemektedir. Ancak unutmamak gerekir ki dil becerilerinden birinin bile gelişmiş olması, diğer dil becerilerinin de gelişimini sağladığından, her beceriye eşit derecede önem verilmesi gerekmektedir.

Ülkemizdeki okul ve toplum yaşantısına bakıldığında okuma ve yazmaya büyük önem verilirken, konuşma becerisine daha az ve dinleme becerisine çok az önem verilmektedir. Çünkü dinleme becerisi, bireyin doğum öncesinden itibaren kullanmaya başladığı beceridir. Başta anne olmak üzere dış dünyayla bağlantısını dinleme yoluyla kurmaktadır. Dinleme becerisi, bireyin dünyaya geldikten sonra kullandığı ilk beceri olmasının yanında günlük yaşamının her noktasında yaptığı etkinliklerin de temelini oluşturmaktadır (Özbay, 2010a; Coşkun, 2007). Bu açıdan kişilerin aralarındaki ilişkisel etkinliklerde de dinleme becerisini kullanması olağandır (Halone ve Pecchioni, 2001). Bireyin toplumsal kimliğinin

gerektirdiği iletişim, anlama ve öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması yine dinleme becerisinin etkin kullanımıyla gerçekleşmektedir (Göçer, 2007). Kısacası dinleme yoluyla birey bir yandan saygı gösterip saygı kazanırken diğer yandan da daha çok bilgiye ulaşıp kendini keşfedecektir (Diamond, 2007; Whirter ve Voltan Acar, 1985; Voltan Acar, 2010).

Dinleme; Uluslararası Dinleme Derneği (International Listening Association-ILA) tarafından konuşandan gelenleri algılama, ondan anlam yapılandırma ve sözel ve/veya sözel olmayan mesajlara karşılık verme süreci (ILA, 1996 akt. <http://www.listen.org/>) olarak, Ergin ve Birol (2000) da seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeyle başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlaşıldığıyla son bulan psikolojik bir süreç olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla dinlemenin işitmeden farklı ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen bir faaliyet olduğu ifade edilebilir. Çünkü eğitim, sosyal ve politika alanlarına bakıldığında dinleme, iletişim davranışları arasında en önemli beceri olarak karşımıza çıkmaktadır (Cüceloğlu, 2005; Grognet ve Van Duzer, 2002; Petress, 1999). Dinleme okul öncesi dönemde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için kullanılacak tek beceri olarak karşımızda dururken, okul ve sonrası dönemlerde de kullanılacak becerilerin başında gelmektedir (Özbay, 2010b; Öz, 2003; Collins, Brown ve Newman, 1989). Bu noktada birey günlük yaşantısının yaklaşık yarısını dinleyerek geçirmekte (ILA, <http://www.listen.org/Default.aspx?pageId=845118>), öğrendiği bilgilerin de yaklaşık %80 gibi yüksek bir kısmını dinleme becerisiyle edinmektedir (Hunsaker, 1983). Teknolojiyle beraber yaygınlaşan bilgisayar, internet, radyo, teyp, televizyon, VCD, DVD, telefon gibi araçları kullanırken; konser, tiyatro, sinema ve müzik gibi sanatsal faaliyetlerde; toplantı, konferans, panel, bilgi şöleni gibi etkinliklerde konuşmacıları dinleyerek kısa zamanda çok şey öğrenilebildiğinden dolayı, dinlemenin günlük hayatta çok fazla kullanıldığı ve geliştirilmesi gereken başlıca alanlardan biri olduğu söylenebilir (Gücüyeter, 2009; Karakuş, 2005; Özbay, 2001; Yangın, 1999; Göğüş, 1968).

2. Dinleme Türleri

Dinleme çeşitli etkenlere bağlı olarak farklı kişilerde farklı boyutlarda görülmektedir. Bir başka ifadeyle her insan farklı değişkenler ve ortamlar bağlamında dinleme becerisini kullanmaktadır. Bu durum Türkçe alanyazında “dinleme türleri” olarak yer alırken (Doğan, 2011; Cihangir-Çankaya, 2011; Özbay, 2010a) yer yer “dinleme stilleri” kavramı olarak

da yer almaktadır. Ancak kavram hakkında alanyazında birlik oluşturulması açısından, bu çalışmada Türkçe kökenli olduğundan “dinleme türleri” kavramının kullanılması tarafımızdan önerilmektedir. Bu kavram; bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda ortam, süre, amaç vb. faktörlere bağlı olarak kullanmayı seçtikleri dinleme davranışları (Tabak, 2013) olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla herkesin dinleme türünün farklı olduğu söylenebilir (Temur, 2010). Bireylerin dinleme becerilerinin geliştirilmesi için hangi tür yolların, faaliyetlerin, uygulamaların, yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğinin görülebilmesi açısından hangi dinleme türüne sahip olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Ancak bu konuda alanyazında bir fikir birliği bulunmamaktadır (Arı, 2010; Ungan, 2007; Yalçın, 2006; Aktaş ve Gündüz, 2005; Kingen, 2000; Göğüş, 1978; Özbay, 2010; Akyol, 2010). Dolayısıyla alanyazında öne çıkan bazı dinleme türlerinden kısaca bahsetmek faydalı olacaktır (Bell, 2013; Bodie, Worthington & Gearhart, 2013; Kilpatrick, 2013; Cihangir-Çankaya, 2011; Doğan, 2011; Özbay, 2010a; Tompkins, 2005; Cramer, 2004; Pearson, Nelson, Titsworth & Harter, 2003; Kline, 1996; Kingen, 2000).

Ayirt Edici (Ayrıştıracı Discriminative) Dinleme; sesler arasındaki farklılıkları ayirt edebilme, sözlü ve sözsüz iletişimde altta yatan mesajları anlayabilme ve başta beden dili olmak üzere sözsüz iletişimde hassasiyet geliştirme gibi amacı güder. Sözlü mesajlar içerisindeki tonlama ve vurguların farklı anlamlar taşıdığına anlaşılması buna örnektir. Estetik Dinleme; eğlenme, hoş vakit geçirme veya zevk almak için yapılan dinlemedir. Burada mesajın kişide duygu ve heyecan uyandırması hedeflenir. Hikâye, şiir, şarkı vb. dinlemek buna örnektir. Bilgi için Dinleme; öğrenme için yapılan bütün dinlemeleri içine alır. Derste, tartışmada, konferansta anlatılanları anlamak ve daha sonra hatırlamak ve kullanmak için yapılır. Eleştirel Dinleme; bireyin dinlediklerinde geçenleri anlamasının ötesinde tutarlı-hatalı, mantıklı-mantıksız, olumlu-olumsuz, doğru-yanlış olduğunu değerlendirme veya yargılamasıdır. Dinleme esnasında kişi çok dikkatlidir ve dinledikleri bitmeden yargıya ulaşmaz. Çözümleyici (Analitik) Dinleme; karşıdakinin söylediklerine yanıt vermeden önce bir konunun bütün yanlarını düşünmeden, başkalarının fikirleri hakkında karar vermeme eğilimidir. İletişimsel Dinleme; günlük hayatta kişilerarası iletişimlerde çevrede bulunan insanlarla duygu ve düşüncelerin paylaşılmasına dayalı her türlü etkinliği içerir. Alanyazında yer yer etkileşimsel, etkin, ilişkisel ve empatik dinlemeyi içine almaktadır. Etkileşimsel Dinleme; konuşan kişiye basit bir etkileşim ortamında onu dinleyip dinlediğini fark ettirmeyi içerir. Etkin, etkili ve aktif dinleme ile aynı ve yakın anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. İlişkisel Dinleme; bir bireyin karşısındakinin duygularını

anlamak ve başkalarıyla ilişki kurmak için dinlemesini ifade eden ilişkisel dinlemeyi de içine almaktadır. Empatik Dinleme; eleştirmeden, yargılardan kaçınarak, tavsiyelerde bulunmadan, kendimizi karşıdakinin yerine koyarak onun duygularını anlamaya çalışmak üzere yapılan dinlemedir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2006 yılında ikinci kademe için uygulamaya koyduğu Türkçe Dersi Öğretim Programında dinleme/izleme türlerini;

Katılımlı Dinleme/İzleme; dinlenenlerden dolayı zihinde oluşan anlam ve soruların konuşmacıya yansıtılarak dinlendiğinin hissettirilmesine dayanır. Katılımsız Dinleme/İzleme; dinleme sürecinde öğrencilerin düşüncelerini sağlayarak zihinsel faaliyetlerini etkin kılmaktır. Not Alarak Dinleme/İzleme; dinleme/izleme esnasında kolay anlama ve hatırlamanın sağlanabilmesi için not almaya dayalı dinleme türüdür. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma); dinleyicinin kendisini konuşanın yerine koyarak neler hissettiğini, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamaya dayalıdır. Yaratıcı Dinleme/İzleme; öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini yorumlaması ve onlardan yeni fikirler üretebilmesini amaçlar. Seçici Dinleme/İzleme; dinlenen/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilmesi amaçlanır. Eleştirel Dinleme/İzleme; amaç öğrencilere dinledikleri/izledikleri hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırarak konu hakkında düşüncelerini; konuyu olumlu-olumsuz yanları ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirmelerini, böylelikle kendi doğrularını bulmalarını; olaylara ve durumlara kendi doğruları-imbânları çerçevesinde yaklaşmalarını ve ona göre hareket etmelerini sağlamaktır.

İlgili alanyazın incelendiğinde dinleme konusunda yapılan çalışmaların az olması, genelde dinleme, özelde ise dinleme türleri ve bu konuda ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarının çok az yapılmış olması (Girmen, Kaya ve Bayrak, 2010; Girmen, 2008; Mazi, 2008; Yılmaz, 2007) sebebiyle bu çalışmada Bodie, Worthington ve Gearhart (2013) tarafından geliştirilen ve gözden geçirilen Dinleme Türleri Ölçeğinin Türk dil ve kültür yapısına uyarlaması, dil geçerliği ve faktör yapısını incelemek amaçlanmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Örneklem

Dinleme Türleri Ölçeğinin Türk diline (Türkçe) uyarlanması çalışmasında kullanılan örnekleme ait bilgiler şöyledir: Dinleme Türleri Ölçeğinin

geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda üniversite öğrencileri üzerinde uygulanması düşünüldüğünden çalışmanın evreni bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrenciler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme, ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılacak uygulanabilir örneklem minimum sayısı “madde sayısı X cevaplama skalası” (Tabachnick ve Fidel, 2001) formülüne göre 168 olarak hesaplanmış ve bu çalışmaya geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılabilmesi için toplam 233 gönüllü öğrenci katılmıştır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Çalışmada Türk diline (Türkçe) uyarlanacak olan “*Dinleme Türleri Ölçeği*” Bodie, Worthington ve Gearhart (2013) tarafından lisans öğrencilerinin dinleme türlerinin tespiti için geliştirilmiştir. 408 üniversite öğrencisi üzerinde uygulama yapılmış ve sonunda yapı geçerliğinin belirlenmesi için yapılan faktör analizi doğrultusunda 4 faktör ve 24 maddeye ulaşılmıştır. Bu faktörler; “İlişkisel (Relational) Dinleme”, “Çözümleyici (Analytical) Dinleme”, “Etkileşimsel (Transactional) Dinleme”, “Eleştirel (Critical) Dinleme”dir. Ölçeğin *iç tutarlılık* düzeyi alt boyutlar için İlişkisel Dinleme ($\alpha = .88$), Çözümleyici Dinleme ($\alpha = .92$), Etkileşimsel Dinleme ($\alpha = .86$), Eleştirel Dinleme ($\alpha = .88$).

3.3. İşlem

Çalışmanın ilk aşaması olarak ölçeğin orijinaline ulaşıp, uyarlama çalışması için e-posta yoluyla yazarlardan Sayın Graham D. Bodie’den* gerekli izin alınmıştır. Ardından üç (3) akademisyen tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ardından çeviriler üzerine ortak görüş sağlanarak hazırlanan formdaki maddeler İngilizceye geri çeviri yapılmıştır. Bu işlemlerin ardından Türkçe formun geçici son hâli oluşturulmuştur. Ancak ölçeğin uygulanacağı yaş gurubunun eşdeğerinde her iki dili de yeterli düzeyde kullanabilen bir gurup bulunmadığından ölçek maddelerinin dilsel eşdeğerlik çalışması yapılamamıştır. Ardından ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerine geçilmiştir. Bu analizler tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen 233 lisans öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler ölçeğin Türkçe formunu Kesinlikle Katılmıyorum 1 (bir),

---

* Ölçeğin uyarlanması için gerekli izni veren Sayın Associate Professor Graham D. Bodie’ye teşekkür ederim.

Katılmıyorum 2 (iki), Kısmen Katılmıyorum 3 (üç), Kararsızım 4 (dört), Kısmen Katılıyorum 5 (beş), Katılıyorum 6 (altı) ve Kesinlikle Katılıyorum 7 (yedi) olmak üzere 7'li Likert derecelendirme aralığında değerlendirmiştir. Ölçeğin maddelerinin madde-toplam ve madde-kalan değerlerini belirlemek amacıyla Pearson çarpım momentler korelasyon analizi, madde ayırt ediciliği için %27 alt ve üst grup madde puanlarının karşılaştırılması için de bağımsız grup t-testi yapılmıştır.

Çalışmada hazırlanan Türkçe formun orijinal ölçekle yapısal açıdan benzerlik ve farklılıklarını görmek amacıyla önce doğrulayıcı faktör analizi ve ardından açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek için Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. Bunun yanında ölçeğin alt faktörlerinin ortalama ve standart sapma değerleri ile alt ölçekler arasındaki ilişkinin tespit edilebilmesi için Pearson çarpım momentler korelasyon analizi kullanılırken, geçerlik ve güvenilirlik analizleri, SPSS 16.0 ve LISREL 8.51 paket programları yardımıyla tamamlanmıştır.

4. Bulgular

Ölçeğin Türkçe formunda yer alan maddelerin ayırt ediciliklerinin belirlenebilmesi amacıyla 233 öğrenciden toplanan veriler üzerinde madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları hesaplanmıştır. Madde-toplam korelasyonlarında elde edilen korelasyon katsayıları .18 ile .58 arasında olmak üzere bütün maddeler için istatistiksel açıdan anlamlıdır. Madde-kalan korelasyonlarında ise elde edilen korelasyon katsayıları .08 ile .53 arasında ve Madde 6 ($p=.178 > .05$) hariç diğer bütün maddeler için istatistiksel açıdan anlamlıdır. Dolayısıyla Madde 6 ölçekten çıkarılmıştır.

Tablo 1'de bütün maddelerin madde-toplam ve madde-kalan korelasyon katsayıları verilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerinin belirlenmesi amacıyla ölçekten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmış, alt %27 ve üst %27'de yer alan grupların puan ortalamaları bağımsız grup t-testi ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda alt ve üst grup madde puanlarının ortalamaları arasında bütün maddeler açısından $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buradan hareketle ölçeğin, istenen niteliği ölçmesi bağlamında ayırt edici olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Dinleme Türleri Ölçeğinin madde-toplam ve madde-kalan korelasyonlarını belirlemek için yapılan pearson çarpım moment korelasyon analizi sonuçları

	Madde- Toplam	Madde- Kalan		Madde- Toplam	Madde- Kalan
Madde No	r	r	Madde No	r	r
Madde 1	0.533	,480	Madde 13	,551	,497
Madde 2	0.572	,505	Madde 14	,590	,536
Madde 3	0.434	,355	Madde 15	,528	,465
Madde 4	0.345	,252	Madde 16	,519	,459
Madde 5	0.581	,518	Madde 17	,558	,495
Madde 6	0.180	,089	Madde 18	,563	,500
Madde 7	,328	,185	Madde 19	,461	,388
Madde 8	,381	,289	Madde 20	,255	,140
Madde 9	,573	,518	Madde 21	,493	,423
Madde 10	,448	,375	Madde 22	,552	,489
Madde 11	,393	,310	Madde 23	,544	,485
Madde 12	,535	,463	Madde 24	,553	,494

$\eta = 233$, * $p < .01$, ** $p < .05$

Tablo 2’de bütün maddelerin ayırt edicilik güçlerini gösteren bağımsız grup t-testi sonuçları yer almaktadır.

Ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliğinin sağlanabilmesi için yapılan doğrulayıcı faktör analizi iki adımda gerçekleştirilmiştir. İlk adımda Türkçe form için elde edilen değerlerin kuramsal sınırları aşip aşmadığı araştırılmıştır. Ulaşılan sonuca göre bu sınırları aşmayan değer olduğu görülmüştür. Tablo 3’te doğrulayıcı faktör analiziyle ilgili uyum indekslerine yer verilmiştir. Bunun yanında yapılan Ki-kare (χ^2) değeri ve istatistiksel anlamlılık düzeyleri de belirlenmiştir [$\chi^2=953.23$, $df=226$, $p < .01$].

Serbestlik derecesine bağlı Ki-kare (χ^2) değerinin düşük olması, önerilen modelin toplanan veriyle uyumlu olduğunu ifade etmektedir. Ancak diğer taraftan modele ait diğer uyum indeksleri de [GFI=0.74, AGFI=0.68, PGFI=0.60, RMSEA=0.11, CFI=0.63] ölçeğin Türkçe formu için önerilen modelin uygun değerlere sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 2. Ölçek maddelerinin ayırt edicilik güçlerinin belirlemek için yapılan bağımsız grup t-testi sonuçları

Madde No		X	SS	T	P	Madde No		X	SS	T	P
Madde 1	Alt %27	5.17	0.18	9,98	.00	Madde 14	Alt %27	4.42	1.38	14.72	.00
	Üst %27	7.00	0.00				Üst %27	7.00	0.00		
Madde 2	Alt %27	3.38	1.16	22.58	.00	Madde 15	Alt %27	3.88	1.12	20.60	.00
	Üst %27	6.85	0.35				Üst %27	6.90	0.29		
Madde 3	Alt %27	3.76	1.25	20.50	.00	Madde 16	Alt %27	4.17	0.14	19.37	.00
	Üst %27	7.00	0.00				Üst %27	7.00	0.00		
Madde 4	Alt %27	2.46	0.93	29.67	.00	Madde 17	Alt %27	4.03	1.31	17.85	.00
	Üst %27	6.39	0.49				Üst %27	7.00	0.00		
Madde 5	Alt %27	3.68	1.30	18.48	.00	Madde 18	Alt %27	3.49	1.10	20.40	.00
	Üst %27	6.84	0.36				Üst %27	6.60	0.49		
Madde 7	Alt %27	2.76	1.04	27.56	.00	Madde 19	Alt %27	3.61	1.27	18.40	.00
	Üst %27	6.71	0.45				Üst %27	6.74	0.43		
Madde 8	Alt %27	2.96	1.12	27.18	.00	Madde 20	Alt %27	2.01	0.81	39.73	.00
	Üst %27	6.92	0.27				Üst %27	6.69	0.46		
Madde 9	Alt %27	3.73	0.93	21.24	.00	Madde 21	Alt %27	4.19	1.22	18.13	.00
	Üst %27	6.57	0.49				Üst %27	7.00	0.00		
Madde 10	Alt %27	3.65	1.20	19.27	.00	Madde 22	Alt %27	4.06	1.36	17.11	.00
	Üst %27	6.76	0.42				Üst %27	7.00	0.00		
Madde 11	Alt %27	3.11	1.17	21.33	.00	Madde 23	Alt %27	4.04	1.21	17.06	.00
	Üst %27	6.55	0.50				Üst %27	6.79	0.40		
Madde 12	Alt %27	3.38	1.18	22.72	.00	Madde 24	Alt %27	4.19	1.22	18.13	.00
	Üst %27	6.88	0.31				Üst %27	7.00	0.00		
Madde 13	Alt %27	4.28	1.05	19.68	.00						
	Üst %27	6.95	0.21								

Sonuç olarak standart uyum değerlerine göre çalışma modeline ilişkin elde edilen değerler incelendiğinde modellenen faktör yapısının doğrulanmadığı görülmüştür.

Tablo 3. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi modeline ilişkin uyum değerleri

Uyum değerleri	Katsayı
GFI	0.74
AGFI	0.68
PGFI	0.60
RMSEA	0.11
CFI	0.63
df	226
χ^2	953.23
χ^2/df	4,21

Bunun yanında doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan düzeltme indeksleri (modification indices) Tablo 4'te yer almaktadır. Önerilen modele göre ortaya çıkan bu düzeltme değerlerinin fazla olması, modelin ne derece sorunlu olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda doğrulayıcı faktör analizi sonucunda toplam 4 tane düzeltme önerilmiştir. Örnek olarak, Eleştirel Dinleme faktöründe yer alan 9. maddenin Çözümleyici Dinleme faktörüne tanımlanması önerilmektedir. Bu düzeltmeyle modelin veriye uyumu açısından Ki-kare değerinde meydana gelen düşüş 10.2 olarak, değer tahmini ise -1.24 olarak hesaplanmıştır. Ki-kare değerinde düşüşün yaşanması her şartta modelin uyumuna katkı sağlamaktadır. Ayrıca doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen faktör yük değerleri 0.08 ile 0.89 arasındadır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan faktör yük değerlerinden bazı maddelerin [<0.30] istenen düzeyde olmadığı göze çarpmaktadır. Dolayısıyla doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen değerlere bakıldığında, Dinleme Türleri Ölçeğinin orijinal faktör yapısının Türk kültüründe aynı faktör yapısını sağlamadığı görülmüştür.

Tablo 4. Dinleme Türleri Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi modeline ilişkin uyum değerleri

Madde	Faktör	χ^2 değerindeki düşüş	Tahmini değer
Madde 9	F2	10.2	-1.24
Madde 12	F2	9.6	1.36
Madde 13	F2	15.0	2.76
Madde 17	F3	8.1	-1.35

Ölçeğin Türkçe formunun doğrulayıcı faktör analizi sonucunda orijinal faktör yapısı sağlanamadığından dolayı, Türkçe ölçeğin yapı geçerliği çalışması için öncelikle verilerin Kaiser Meyer Olkin=.847 ve Bartlett ($\chi^2=1,358E3$, $p<.01$) test analizleri sonuçları ile açılımlı faktör analizinin yapılabileceği anlaşılmıştır. Ardından verilerin genellenebilirliği amaçlandığından faktör analizinde dik eksen döndürme tekniği kullanılmıştır. Bu noktada ölçek yapısının birden fazla faktörünün olduğu düşüncesinden, Varimax dik eksen döndürme tekniği uygulanmıştır (Stapleton, 1997). 23 madde ile yapılan faktör analizinin ardından bazı maddeler çıkarılmış ve 18 maddeli nihai ölçeğe ulaşılmıştır. Ölçeğin maddelerinin öz değeri 1'den büyük dört alt faktörde toplandığı olduğu belirlenmiştir. 4 alt faktörde toplanan ölçeğin açıkladığı toplam

varyans %53,27'dir. Alt faktörlerin öz değerleri ve açıkladıkları varyanslar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Dinleme Türleri Ölçeğinin alt ölçeklerinin açıkladıkları varyans yüzdeleri ve özdeğerleri

Alt Ölçekler	Özdeğer	Açıklanan Varyans
1- İlişkisel Dinleme	5.587	16.990
2- Etkileşimsel Dinleme	2.000	13.519
3- Çözümleyici Dinleme	1.458	12.113
4- Eleştirel Dinleme	1.077	10.654
TOPLAM	10.122	53.276

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan faktör yükleri .51-.81 arasındadır. Ölçeğin orijinal formundaki alt faktörlerin faktör analizinde ulaşılanlarla örtüşmemesi nedeniyle Türk kültürü için elde edilen alt faktörlerin isimlendirilmeleri yapılmıştır. Bunlar:

- ✓ İlişkisel Dinleme; içinde 6 maddenin yer aldığı bu boyut, bir bireyin karşısındakinin duygularını anlamak ve başkalarıyla ilişki kurmak için dinlemesini ifade eder. Bu faktör birey odaklı bir ilişkiyi yansıttığından bu isim verilmiştir. Madde örnekleri:
  - Başkalarını dinlerken onların hislerini anlamak önemlidir.
  - İnsanları dinlemekten hoşlanırım; çünkü bu onlarla ilişki kurmamı sağlar.
- ✓ Etkileşimsel Dinleme; içinde 5 maddeyi barındırmaktadır. Konuşan kişiye basit bir etkileşim ortamında dinle[me]diğini fark ettirmeyi ifade etmektedir. Bu faktör hem eylem hem de zaman odaklı bir ilişkiyi yansıtmaktadır. Madde örnekleri:
  - Düşüncelerini aktarması çok uzun süren insanları dinlemek bana zor gelir
  - Konuşurken asıl konuya çabucak giren konuşmacıları dinlemeyi tercih ederim.
- ✓ Eleştirel Dinleme; içinde 4 maddeyi barındırmaktadır. Bu boyut, karşıdaki kişinin konuştuklarındaki tutarsızlık ve hatalarına odaklanmayı ve bunun doğal bir eğilim olarak nitelenmektedir. Madde örnekleri:
  - Konuşmalardaki tutarsızlıkları yakalama gibi bir yeteneğim var.
  - Konuşmalardaki hataları kendiliğimden fark ederim.

- ✓ Çözümleyici Dinleme; içinde 3 maddeyi barındırmaktadır. Bu boyut, karşıdakinin söylediklerine yanıt vermeden önce bir konunun bütün yanlarını düşünmeden, başkalarının fikirleri hakkında karar vermeme eğilimidir. Madde örnekleri:
- İnsanlara karşı adil olmak için, bir yargıya varmadan önce söyleyeceklerinin hepsini dinlerim.
  - İnsanların fikirleri hakkındaki yargılarımı, söyleyecekleri her şeyi duyana kadar saklı tutarım.

Ölçekte yer alan alt faktörlerin kendi aralarındaki ilişkiyi bulabilmek için Pearson momentler çarpım korelasyon analizi yapılmıştır. Buna göre ölçeğin alt faktör puanları arasındaki korelasyonlar .232 ile .582 arasındadır. İlişkisel Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.68 (SS=.90), Etkileşimsel Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.34 (SS=1.01), Eleştirel Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.28 (SS=.97), Çözümleyici Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.68 (SS=1.05)'dir.

Tablo 6. Dinleme Türleri Ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonuçları

Alt Ölçekler	Faktör	Faktör	Faktör	Faktör
Madde No	Yükü	Yükü	Yükü	Yükü
Madde 22	,721	-	-	-
Madde 16	,674	-	-	-
Madde 1	,637	-	-	-
Madde 10	,587	-	-	-
Madde 2	,563	-	-	-
Madde 19	,558	-	-	-
Madde 18	-	,816	-	-
Madde 21	-	,799	-	-
Madde 13	-	,602	-	-
Madde 9	-	,583	-	-
Madde 8	-	-	,681	-
Madde 17	-	-	,660	-
Madde 12	-	-	,658	-
Madde 20	-	-	,554	-
Madde 3	-	-	,519	-
Madde 14	-	-	-	,803
Madde 15	-	-	-	,761
Madde 23	-	-	-	,626

Tablo 7’de tüm alt faktörlerin ortalama, standart sapma ve birbiri ile olan korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 7. Dinleme Türleri Ölçeği alt faktörlerinin ortalama ve standart sapma puanları ile alt faktörler arasındaki korelasyonlarını belirlemek amacıyla yapılan pearson çarpım moment korelasyon analizi sonuçları

	X	SS	1	2	3	4
1-İlişkisel Dinleme	5.68	.90	-	.248**	.451**	.582**
2-Etkileşimsel Dinleme	5.34	1.01		-	.334**	.232**
3-Eleştirel Dinleme	5.28	.97			-	.367**
4-Çözümleyici Dinleme	5.68	1.05				-
n= 233, **p<.01						

Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlılık yöntemiyle incelenmiştir. Ölçeğin alt faktörlerinin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) .64 ile .83 arasında değişirken, ölçeğin kendisi için ise .83 olarak bulunmuştur. Tablo 8’de Cronbach Alpha katsayılarına yer verilmiştir.

Tablo 8. Dinleme Türleri Ölçeği alt faktörlerinin cronbach alpha katsayıları

	n	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
1-İlişkisel	233	6	.76
2-Etkileşimsel	233	5	.64
3-Eleştirel	233	4	.75
4-Çözümleyici	233	3	.77
GENEL	233	18	.83

5. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada; 233 lisans öğrencisinden oluşan örneklem grubu üzerinde Bodie, Worthington ve Gearhart (2013) tarafından geliştirilen Dinleme Türleri Ölçeğinin Türk dil ve kültür yapısına uyarlanması ele alınmıştır. Çalışma altı adımda yürütülmüştür. Bunlar (i) İngilizce-Türkçe çeviri, (ii) madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları, (iii) madde ayırt edicilik özelliği, (iv) yapı geçerliği [doğrulamalı ve açıklayıcı faktör analizi] (v) iç tutarlılık Cronbach Alpha güvenilirliği yöntemleri ve (vi) alt ölçekleri arasındaki korelasyonların incelenmesi adımlarıdır.

Ölçeğin madde-toplam korelasyonlarında elde edilen korelasyon katsayıları .18 ile .58 arasında, madde-kalan korelasyonlarında ise elde edilen korelasyon katsayıları Madde 6 ($p = .178 > .05$) hariç .08 ile .53

arasında ve tüm maddelerde istatistiksel olarak manidardır. Dolayısıyla ölçekte bu aşamada 23 madde kalmıştır. Ölçek maddelerinin maddelerin ayırt edicilik güçlerinin belirlenebilmesi için ölçekten elde edilen ham puanlar, büyükten küçüğe doğru sıralandığı zaman alt %27 ve üst %27'yi oluşturan üst ve alt grup ortalamaları arasında tüm test maddeleri için $p < .001$ düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Buna göre ölçeğin istenen niteliği ölçme konusunda ayırt edici olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, ölçeğin yeterli düzeyde madde-toplam, madde-kalan ve madde ayırt edicilik özelliklerine sahip olduğu söylenebilir.

Ardından ölçeğin orijinal faktör yapısının toplanan verilerle uyumuna doğrulayıcı faktör analiziyle bakılmıştır. Elde edilen değerlerin kuramsal sınırları aşmadığı tespit edilmiştir. Bu çerçevede Ki-kare (χ^2) değeri ve istatistiksel anlamlılık düzeyleri saptanmasına rağmen, modele ait uyum indeksleri [GFI=0.74, AGFI=0.68, PGFI=0.60, RMSEA=0.11, CFI=0.63], önerilen modelin uyumlu olmadığını göstermektedir. Bu göstergelerin standart uyum ölçü değerleri; GFI [Goodness-of-fit Index], AGFI [Adjusted Goodness-of-fit Index], CFI [Comparative Fit Index] ve PGFI [Parsimony Goodness of Fit Index]'den elde edilen katsayılar 0 ile 1 değerleri arasında olmalı, hatta 0.85'in üzerinde olması da alanyazında iyi bir uyum olarak kabul edilmektedir (Anderson ve Gerbing, 1984; Cole, 1987; Marsh, Balla ve McDonald, 1988).

RMSEA [Root-mean-square Error Approximation]'dan elde edilen değerlerin de 0 ile 1 arasında değiştiği görülmektedir. Uyumluluğun sağlanabilmesi için elde edilen değerlerin 0'a yakın olması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle RMSEA değerinin 0.05 ve 0.05'den daha küçük değer alması uyumluluk için yeterlidir. χ^2/df oranının ise 2 ile 5 arasında olması iyi uyumu, 2'den küçük değerde olması ise mükemmel uyumu göstermektedir (Joreskog ve Sörbom, 2001). Buna göre ulaşılan değerlerin modellenen faktör yapısını doğrulamadığı bulunmuştur.

Hazırlanan Türkçe formda modellenen orijinal formun modelinin doğrulanmamasından dolayı açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bunun sonucunda maddelerin öz değeri 1'den büyük olan 4 alt faktörde toplanmış olup, bunların toplam özdeğerleri 10.122, varyans miktarı %53,27'dir. Ölçek maddelerine ait faktör yük değerleri ise .49 ile .76 arasındadır. Ölçeğin faktörlerine bakıldığında, ilişkisel dinleme faktörü kişinin karşısındakinin duygularını anlamak ve başkalarıyla ilişki kurmak için dinlediğini, etkileşimsel dinleme konuşan kişiye basit bir etkileşim ortamında dinle[me]diğini fark ettirmeyi, eleştirel dinleme karşıdaki kişinin konuştuklarındaki tutarsızlık ve hatalarına odaklanmayı ve bunun doğal bir eğilim olduğunu ve çözümleyici dinleme ise karşıdaki

söylediklerine yanıt vermeden önce bir konunun bütün yanlarını düşünmeden, başkalarının fikirleri hakkında karar vermeme eğilimini ifade etmektedir (Bodie, Worthington & Gearhart, 2013).

Dinleme becerisinin çok faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ve sadece birey bağlamında değil, ortam, zaman ve eylem bağlamında da farklılaştığı ifade edilebilir. Bu açıdan çalışma sonucunda elde edilen faktörler, Türkçe alanyazında ortaya konan dinleme türlerini daha net ortaya çıkarmaya katkı sağlayacağı ve dinleme türlerini belirlemeye yönelik yapılacak çalışmalarda kullanılmasının uygun olacağı söylenebilir. Ölçeğin alt ölçek puanları arasındaki korelasyonlar .232 ile .582 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan İlişkisel Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.68 (SS=.90), Etkileşimsel Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.34 (SS=1.01), Eleştirel Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.28 (SS=.97), Çözümleyici Dinleme alt faktörü için toplam puan 5.68 (SS=1.05)'dir. Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlılık yöntemi ile incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha alt ölçeklerde .64 ile .83 arasında iken ölçeğin geneli için ise .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yüksek katsayılı güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak; Dinleme Türleri Ölçeğinin Türkçe formu, kabul edilebilir düzeyde geçerlik göstergeleri bulunan ve yeterli güvenilirlik katsayılarına sahip bir ölçme aracı olarak değerlendirilebilir. Başta kişilerarası ilişkiler ve iletişim olmak üzere, bir dil becerisi olarak dinlemenin türlerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi bağlamında kullanılabilecek yararlı bir ölçek olabileceği ifade edilebilir. Ölçeğin farklı değişkenler, yaş grupları ve kültürel bağlamlar içerisinde denenmesiyle, daha sağlam verilere ulaşılabilir. Ayrıca ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesi de ayrı bir araştırılması gereken noktadır.

Kaynaklar

- Alene, Arega D. (2012), "Productivity growth and the effects of R&D in African agriculture", *Agricultural Economics*, 41 (2010), s. 223–238.
- Altın, O. ve A.A., Kaya (2009), "Türkiye'de Ar-Ge Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Analizi", *Ege Akademik Bakış*, 9 (1) 2009: 251-259.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2005). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Akçağ.
- Akyol, H. (2010). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Anderson, J. C., and Gerbing, D. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49, 155-173.
- Arı, G. (2010). Dinleme/İzleme öğretimi. (Ed. C. Yıldız). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi içinde* (s. 179-202). Ankara: PegemA.
- Baloğlu, N., ve Karadağ, E. (2008). Öğretmen yetkinliğinin tarihsel gelişimi ve Ohio öğretmen yetkinlik ölçeği: Türk kültürüne uyarlama, dil geçerliği ve faktör yapısının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 746, 571-606.
- Bell, L. (2013). Do you hear what I hear? Four styles of listening. <http://www.feedblitz.com/do-you-hear-what-i-hear-four-styles-of-listening/>
- Bodie, G. D., Worthington, D. L. and Gearhart, C. C. (2013). The listening styles profile-revised (LSP-R): A scale revision and evidence for validity. *Communication Quarterly*, 61(1), 72-90. <http://dx.doi.org/10.1080/01463373.2012.720343>
- Cihangir-Çankaya, Z. (2011). *Kişilerarası iletişimde dinleme becerisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validity research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 1019-1031.
- Collins, A. Brown, J. S. and Newman, S. F. (1989). Cognitive apprenticeship: teaching the craft of reading, writing, and mathematics. In L. B. Resnick (Ed.), *Knowing, learning, and instruction: Essays in honor of Robert Glaser* (453-494). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Coşkun, E. (2007). Yazma becerisi. A. Kırkkılıç, H. Akyol (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi içinde* (49-91). Ankara: Pegem A.
- Cramer, R. (2004). *The language arts a balanced approach to teaching reading, writing, listening, talking, and thinking*. USA: Pearson Education Inc.
- Cüceloğlu, D. (2005). *'Keşke'siz bir yaşam için iletişim*. İstanbul: Remzi.
- Diamond, L. E. (2007). *Rule #1: Stop talking! A guide to listening*. California, USA: Happy About, Listeners Press.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Encina, G.B. (2006). *Empathic approach: Listening first aid*. University of California at Berkeley. http://nature.berkeley.edu/ucce50/ag-labor/7article/listening_skills.htm (Erişim: 01.12.14).
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). *Eğitimde iletişim*. Ankara: Anı.
- Fieding, J., and Gilbert, N. (2006). *Understanding social statistics*. London: SAGE.
- Girmen, P. (2008). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersi öğrenme ortamlarının incelenmesi*. Türkçe Öğretimi Kongresi (18-20 Mayıs 2008), İstanbul, 160-167.
- Girmen, P., Kaya, M. F. ve Bayrak, E. (2010). *Türkçe eğitimi alanında yaşanan sorunların lisansüstü tezlere dayalı olarak belirlenmesi*. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ, 133-138.
- Göçer, A. (2007). Bir öğrenme alanı olarak anlama eğitimi ve Türkçe öğretimindeki yeri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 17-39.
- Göğüş, B. (1968). *İlkokullarda Türkçe öğretimi kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül.
- Grognet, A. and Van Duzer, C. (2002). Listening skills in the workplace. *Technical Assistance for English Language Training Projects/Spring Institute for International Studies*, 2. ERIC. (Erişim: 10.04.2012).
- Gücüyeter, B. (2009). Türk dili ve edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 161-170.
- Halone, K. K. and Pecchioni, L. L. (2001). Relational listening: A grounded theoretical model. *Communication Reports*, 14(1), 59-71. Taylor ve Francis Online (Erişim: 10.04.2012).
- Hambleton, R. K., Marena, P. F., ve Spielberger, C. D. (2005). *Adapting educational and psychological test for cross-cultural assesment*. New Jersey: LEA Publishers.
- Hunsaker, R. A. (1983). *Understanding and developing the skills of oral communication: Speaking and listening*. Englewood, CO, Morton.
- International Listening Association (1996). <http://www.listen.org/> (Erişim:10.06.2012).

- International Listening Association (tarih yok). *Listening facts and references*. <http://www.listen.org/Default.aspx?pageId=845118> (10.06.2012 tarihinde erişildi).
- Jöreskog, K., and Sörbom, D. (2001). *LISREL 8.51*. Mooresville: Scientific Software.
- Karakuş, İ. (2005). *Türkçe ve Türk dili edebiyat öğretimi*. Ankara: Can.
- Kilpatrick, J. (2013). Types of listening skills. <http://www.livestrong.com/article/82419-kinds-listening-skills/#ixzz1KezVbWbe>
- Kingen, S. (2000). *Teaching language arts in middle schools: Connecting and communicating*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kline, J. A. (1996). *Listening effectively* Alabama: Air University Press.
- Marsh, H. W., Balla, J. R., and McDonald, R. P. (1988). Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effects of sample size. *Psychological Bulletin*, 103(3), 391-410.
- Mazı, A. (2008). *Hikâyeler yoluyla düşünmenin ilköğretim beşinci sınıf Türkçe dersinde okuduğunu ve dinlediğini anlamaya etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Öz, F. (2003). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı.
- Özbay, M. (2001). Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirme yolları. *Türk Dili*, 589, 9-14.
- Özbay, M. (2010a). *Anlama teknikleri II: Dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü.
- Özbay, M. (2010b). *Türkçe öğretimi yazıları*. Ankara: Öncü.
- Pearson, J., Nelson, P., Titsworth, S. and Harter, L. (2003). *Human communication*. Boston: McGraw Hill.
- Petress, K. C. (1999). Listening: A vital skill. *Journal of Instructional Psychology*, 26(4), 261-262.
- Stapleton, C. D. (1997). *Basic concepts and procedures of confirmatory factor analysis*. (ERIC Document Reproduction Service No: ED407416).
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn and Bacon Press.
- Tabak, G. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(22), 171-181.
- Temur, T. (2010). Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların üniversitesi öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine

etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 303-319.

- Tompkins, G. E. (2005). *Language arts patterns of practice*. New Jersey: Pearson Education.
- Tosun, Ü., ve Karadağ, E. (2008). Yapılandırmacı düşünme envanterinin Türkçeye uyarlanması dil geçerliği ve psikometrik incelemesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(1), 225–264.
- Ungan, S. (2007). Dinleme eğitimi. H. Akyol ve A. Kırkkılıç (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi içinde* (s. 149-163). Ankara: Pegem A.
- Voltan Acar, N. (2010). *İnsan ilişkileri –iletişim-*. Ankara: Nobel.
- Whirter, J.J. Mc. ve Nilüfer Voltan Acar (1985). *Çocukla iletişim*. Ankara: Nüve.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ.
- Yangın, B. (1999). *İlköğretimde etkili öğretme ve öğrenme öğretmen el kitabı modül 4, İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinliklerin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Niğde Üniversitesi.

DİNLEME TÜRLERİ ÖLÇEĞİ (DTÖ)

Aşağıda dinleme türlerinizi belirlemeye yönelik ifadeler bulacaksınız. Lütfen dinleme sürecinde gösterdiğiniz davranışlarınızı düşünerek kendinize uygun olan seçeneğe (X) işareti koyunuz.

Faktörler	Maddeler							
İlişkisel Dinleme	1-2-3-4-5-6							
Etkileşimsel Dinleme	7-8-9-10-11							
Eleştirel Dinleme	12-13-14-15							
Çözümleyici Dinleme	16-17-18							
(1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kısmen Katılmıyorum (4) Kararsızım (5) Kısmen Katılıyorum (6) Katılıyorum (7) Kesinlikle Katılıyorum								
1	Başkalarını dinlerken onların hislerini anlamak önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Zihnimde yargı ve fikirlerimi şekillendirmeden önce tüm gerçeklerin ortaya konulmasını beklerim.	1	2	3	4	5	6	7
3	Öncelikle başkalarıyla ilişki kurmak ve bu ilişkilerimi devam ettirmek için dinlerim.	1	2	3	4	5	6	7
4	Konuşan kişinin duygularını ve ruh hâlini anlamak için dinlerim.	1	2	3	4	5	6	7
5	Başkalarını dinlerken öncelikle nasıl hissettikleriyle ilgilenirim.	1	2	3	4	5	6	7
6	İnsanları dinlemekten hoşlanırım; çünkü bu onlarla ilişki kurmamı sağlar.	1	2	3	4	5	6	7
7	Sohbet ederken insanların konuyu dağıtması beni sıkır.	1	2	3	4	5	6	7
8	Düşüncelerini aktarması çok uzun süren insanları dinlemek bana zor gelir.	1	2	3	4	5	6	7
9	Konuşurken asıl konuya çabucak giren konuşmacıları dinlemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
10	Konuyu kısa ve öz bir şekilde sunan konuşmacıları takdir ederim.	1	2	3	4	5	6	7
11	İnsanları dinlerken, konuşmaları bana zaman kaybı gibi geldiğinde sabırsızlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
12	Konuşmalardaki tutarsızlıkları yakalama gibi bir yeteneğim var.	1	2	3	4	5	6	7
13	Konuşmalardaki hataları kendiliğimden fark ederim.	1	2	3	4	5	6	7
14	İnsanları dinlerken anlattıkları şeylerdeki çelişkileri fark ederim.	1	2	3	4	5	6	7
15	Konuşmacıların mantık hatalarını sık sık yakalarım.	1	2	3	4	5	6	7
16	İnsanlara karşı adil olmak için, bir yargıya varmadan önce söyleyeceklerinin hepsini dinlerim.	1	2	3	4	5	6	7
17	İnsanların fikirleri hakkındaki yargılarımı, söyleyecekleri her şeyi duyana kadar saklı tutarım.	1	2	3	4	5	6	7
18	Herhangi fikre varmadan önce karşımdaki kişinin söyleyeceği her şeyi dinlerim.	1	2	3	4	5	6	7